

Sjónarmið

Nær var kristnitøkan í Føroyum?

Herfyri bar Sjónvarpið tvey tíðindi, at túsund ára haldið fyrri kristnitøkuna í Føroyum var sett til ár 2000. Søgulig grundgeving fyrri hesum var eingin uttan tann, at henda hending fór fram um ár 1000.

Fyrsta árstalið, vit kenna í føroyskari kirkjusøgu, er 1139, tá ið Føroya biskupur Ormur saman við øðrum norðurlendskum biskupum er á kirkjutingi í Lund, sum tá var erkasæti fyrri norðurlond. Men kristni er eldri enn so. Guðmundur er biskup undan Ormi, og helst eftir at Føroyar vóru skipaðar sum bispadømi. Tað kann hava verið um 1104, tá ið Lund gjørdist erkasæti fyrri norðurlond, onkur heldur seinni, um 1120.

Undan Guðmundi eru nevndir tveir biskupar í Føroyum, Bjarnvarður (Bernhard) og Ringur. Dr. Jakobsen heldur teir hava verið missiðsbiskupar, t.e. trúboðarar við biskupsmyndugleika.

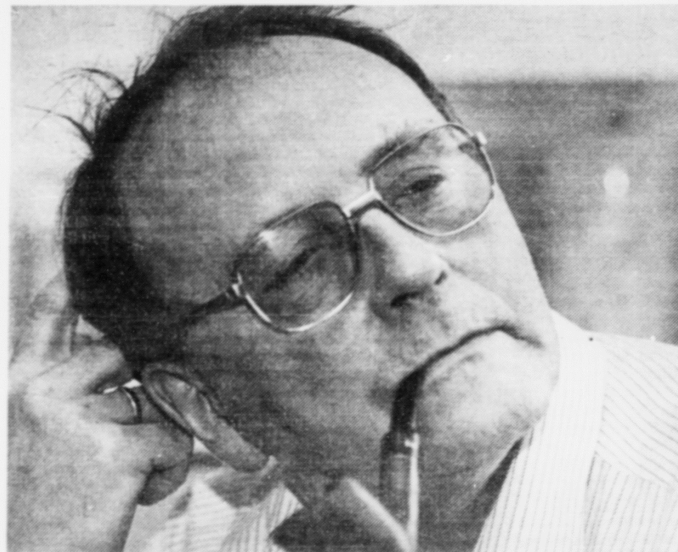
Adam úr Bremen, sum í 1000 og sjeiti árunum skrivur søguna um erkasætið Hamburg-Bremen, sum norðurlond tá lógu undir, nevnið ikki Føroyar. Tað man merkja, at Føroyar tá ikki hava verið fast bispasæti, men fyrri tað kunnu hava verið missiðsbiskupar her. Soleiðis var tað í Íslandi, sum fekk sín fyrsta fasta biskup í 1056. Frammanundan høvdu verið tveir, annar eftir Bernhard.

Umframt í Føroyum og Íslandi hitta vit ein Bernhard biskup í Noregi og ein í Lund, sum tá var danskur býur. Og hetta er alt um sama mundið. Fyrst er hann at finna í Viken í Noregi, so í Íslandi og seinast í Lund. Einasta stað, vit hava fast árstal knýtt til hansara, er í Íslandi, og har er hann frá 1016 til 1021. Er tað sami maður kann hann hava verið í Føroyum antin áðrenn ella eftir, at hann hevur verið í Íslandi.

At missiðsbiskupur hevur verið í Føroyum eftir sjálva kristnitøkuna er ikki lógð, tí at kristna eitt fólk verður ikki gjørt við eini viðtøku eftir einum degi.

Bernhard var bretskskur maður, og pávin í Róma hevur vígt hann til biskup. Um hetta mundið var stríð millum pávan og erkebispin í Hamburg-Bremen. Og harumframt var eisini togan millum Bretland og Hamburg-Bremen um norðurlond.

Tað er tí lógð, at ein breiti, biskupsvígdur av pávanum, virkar í norðurlondum. Eg havi enn ikki sæð doktara-

ritgerðina hjá Tórða Jóanssyni, men kanska hava vit longu frá Bjarnvarði, sum Janus Óssursson nevnið hann, fingið tvey fyrstu ensku orðini í kirkjumáli okkara. Adam úr Bremen nevnið eisini tað lögna í tí, at pávavígdur breiti ferðast í norðurlondum. Hann sigur, at erkebiskupurin var »misnøgður«, men sendi hann kortini og gav honum gávur, og Bernhard og aðrir við honum ferðast runt og »prædikaðu« og »umvendu«. Kristnitøkan hevur tí ikki bert verið, sum kanska ofta verður hildið, at noyða fólk til dýpin.

Eg havi her við varsemi roynt at fara kristna trúgv í Føroyum aftur til tíðliga í 1000 árunum. Vit eru harvið ikki langet frá »um leið ár 1000« tá kristnitøkan skal vera farin fram í Føroyum. »Um ár 1000« kann merkja fleiri ár fyrr og fleiri ár seinni. Men kunnu vit koma tí nærri, so vit kunnu áseta eitt ár sum tað trúligasta? Tað skulu vit nú royna.

Alt hetta við kristnikomu til Føroya byggir á Føroyingasøgu, har kristningin verður sett í samband við Ólav Trygvason. Føroyingasøga er ikki ein samanhangið søga, men er sett saman av tilfari úr øðrum søgum, mest úr Flatoyar-bók. Men kapitlini um Ólav Trygvason og kristningina av Føroyum eru úr Ólavs Trygvasonar søgu.

Føroyingasøga er ikki søguskiving og hartil er hon skrivað meira enn 200 ár eftir hendingarnar. Ymiskt er sum mett verður um søguliga virði í henni. Carl Fr. Wisløff (Norsk Kir-

kehistorie Bind I) sigur um Ólav Trygvason í søguskaldskapinum, at hann er ein »eventyrskikkelse«, og at ilt er at finna skil á gongdini og so hevur kirkjan lagt sínar halgisøgur afturat, sum ikki kunnu vera haldgøð søguskiving. Wisløff vísir til Halvdan Koth og hansara atfinningar. Wisløff leggur to afturat, at høvuds-tættirnir í lívssøgu Ólavs eru greiðir. Í Ágrip verður sagt, at Ólavur Trygvason var kogur í 5 ár og kristnaði 5 lond: Noreg, Ísland, Hetland, Ørnøyar og Føroyar. Wisløff heldur hetta vera í so nógv avgjørt, men leggur to afturat, at tað stendur fast, at Ólavur hevði stóran tyding fyrri kristnitøkuna í øllum hesum londum.

Íslendingar byggja sína søgu á søguskaldskapin, og vit fara her at gera tað sama. Vit hava einki annað.

Fyrst mugu vit tíðarfesta Ólav Trygvason. Alt tað, eg havi sæð um hann, sigur hann hava verið kong í 5 ár. Og tann vanligasta tíðarfestingin er 995 til 1000 (Wisløff, Kolrud, Holmsen, og Schumacher í tí nýggjastu norsku kirkjusøguni). Eg haldi meg einaferð hava sæð, at hann varð ikki kongur fyrr enn í 997, men eg finni tað ikki aftur, og lati tað tí liggja. Men tað er ein áhugaverd tíðarfesting eftir Ólafi Einarsdóttur í 1964. Hon hevur sett upp árstølini fyrri norsku kongarnar frá Háldani svarta til Harald Sigurðsson eftir Noregs konungatali, og við síðuna av hesum litanum hevur hon eina veridara tíðarfesting. Nógv árstøl eru ymisk í listunum, men hjá

(1) Tá ið Ólavur kongur hevði verið tveir vetrar í Noregi og kristnað um veturin allan Tróndheim, sendi kongur boð til Føroya og beyð (boðaði) Sigmundi Brestissyni at koma á sín fund. Kap. 29: Tá ið leið út á (sama) summarið, kom Sigmundur og Jann kong.

(2) Kap. 30: Várið eftir bað kongur Sigmund fara til Føroya og kristna fólk. Sigmundur fer avstað so skjótt hann er búgvin, kemur til Føroya og stevnir tinginum saman. Hann leggur sítt mál fram, at Ólavur kongur hevur sent hann at snúgva øllum fólkinum til rætta trúgv. Tróndur í Gøtu hevur samráðingar við bøndurnar og teir semjast um at ganga ímóti boðum Sigmundar, sum fær valið millum at vera dripin ella fara av tingi. Sigmundur fer av tingi og rymir til Skúvoyar og er har um veturin.

(3) Kap. 31: Várið eftir fer Sigmundur til Gøtu, brýtur inn á Trónd og gevur honum tvinnar kostir í at velja: annaðhvørt at verða dripin ella verða doyptur. Tróndur velur dýpin.

Nú Tróndur var doyptur, var tann ringasta forðingin hjá Sigmundi burtur. Hann hevði fingið prestar við sær at doypa fólk og geva ta neyðugu læruna í kristni. Sigmundur kvæði nevnið Tambar prest, ið kann vera tann sami sum Tangbrandur, ið varð sendur til Íslands. Hervið hava vit fingið tættin aftur til Bernhard, at kristningin ikki bert var at doypa, men eisini at »prædika« og »umvenda«.

Eftir hesi teljing eru trý ár at leggja afturat í ár,

Ólavur Trygvason verður kongur. Verður hann kongur í 995, sum í flestu førum verður hildið, kemur Sigmundur til Noregs 997, tá ið Ólavur hevur verið kongur í 2 ár (1). Í 998 stevnir hann tinginum saman, men verður kúgaður av Tróndi (2). Í 999 fer hann til Gøtu og doypir Trónd (3). Eftir hesum er kristnitøkan so-statt í 999.

Leggja vit tíðarásættingina hjá Ólafi Einarsdóttur sum støði, at Ólavur er kongur frá 994 til 999, verður kristnitøkan í 998, og Ólavur doyri í 999.

Skuldi nakað verið um tíðarásættingina fyrri kongstíð Ólavs 997 til 1002, verður kristnitøkan ikki fyrr enn í 1001.

Tað tykist sum fløkja er í árstølunum bæði hjá Wisløff og Kolsrud. Teir seta báðir stjórnatíðini hjá Ólafi frá 995 til 1000, og báðir seta kristningina í Føroyum til 998. Tað kann vera, at teir ikki hava verið varir við, at Sigmundur ger tvær royndir, í 998 og í 999, men bert hildið seg til tað fyrri árið. Høvdu teir hildið seg til tíðarásættingina í Noregs konungatali (sum Ólafis Einarsdóttur) skuldu teir sett kongarárini til 994 til 999.

Niðurstøðan her verður, at kristnitøkan í Føroyum fór fram í 998 ella í 999, ikki í 1000. Tað er einki skeið við »um ár 1000«, men tá ið vit við sama keldugrundarlagi koma til eitt ávíst ár, hevði eg hildið, at tað átti at verið gjørt, so vit leggja 1000 ára haldið til 1998 ella 1999.

P. M. Rasmussen

Ólavi Trygvassyni er úrslitið í báðum listunum, at hann er kongur frá 994 til 999.

Tað eru hesi árstølini, vit skulu halda fast við, nú vit fara til Føroyingasøgu: 994-999, 995-1000, (997-1002). Føroyingasøga kap. 28:

Nýggjur økisleiðari í Norðstreymoy/Sundalagnum

Nýggjur økisleiðari

1. mars 1997 verður nýggjur økisleiðari settur í Føroya Banka.

Nýggi leiðarin er Ari Johanneson. Hann er 32-ára gamal, útbúgvin bankamaður

og Cand. merc. Seinastu árin hevur hann starvast í Alideildini og Vinnulívsdeildini.

Leiðarin kemur at hava ábyrgdina av økinum Norðstreymoy - Sundalagði, sum fevnir um deildir bankans í Vestmanna, Kvívík, Kollafirði, Norðskála og Eiði.

Ari Johanneson kemur at hava dagligu ábyrgdina av virksemi bankans í økinum.

Viðskiftafólk bankans eru vælkomín at stokka inn á gólvíð í Vestmanna mánadagin 3. mars millum kl. 14.00 - 16.00 at heilsa uppá nýggja leiðaran.

FØROYA BANKI